

Pospíšil, Ivo

Havlíčkovy Obrazy z Rus očima švýcarské rusistiky

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. X, Řada literárněvědné slavistiky. 2006, vol. 55, iss. X9, pp. 341-342

ISBN 80-210-3987-6

ISSN 1212-1509

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102959>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ry, kterým je skutečnost, že právě Miłosz (a kromě něj ještě Gombrowicz), který programově manifestoval svoji kulturní provincialitu a okrajovost ve vztahu k centru evropského kulturního dění, vytvořil v polské kultuře novodobý model spisovatele, vymezil novou podobu literárnosti a stal se součástí celosvětového kulturního odkazu.

Autor má stále na mysli, že Miłosze a jeho tvorbu nelze umístit do jedné z literárněhistorických příhrádek, nelze nalézt všeobijmající formulí, která by jí byla v sobě schopna pojmut jako celek.

Bernackého skicy jsou jistým druhem paměti o čtenářském zážitku trvajícím dvě desetiletí, zrcadlem, v němž se odráží jeho vlastní cesta, postupné pronikání z nejrůznějších stran až k podstatě Miłoszova autorského světa. Psát o Miłoszovi a jeho díle, které vznikalo více než sedmdesát let, není a nikdy nebude snadným zadáním; Bernackému se to však podařilo s erudicí, barvitostí a poutavostí a jeho skicy se tak zařadily k tomu lepšímu ze zdánlivě nekonečné řady miłoszologických publikací posledních let.

Michal Przybylski

PRO POZNÁNÍ LUŽICKOSRBSKÉ KULTURY A LITERATURY

Osud malého slovanského národa na západ od hranic České republiky, Lužických Srbů, kteří žijí v regionech kolem německých měst Cottbus v Braniborsku (Chotěbuz, Dolní Lužice) a Bautzen v Sasku (Budyšin, Horní Lužice), není řadě lidí u nás lhostejný.

Připomíná to zejména Společnost přátel Lužice se sídlem v Praze, která mj. pořádá různé akce a konference a vydává Česko-lužický věstník, jeho přílohy a další publikace. Jen pro připomenutí – v roce 2000 vyšel jako příloha časopisu svazek *Lužice. 10 let ve sjednoceném Německu*, který kromě různých zaměřených článků a studií o Lužici obsahuje také výbor básní a medailonky jejich autorů (mj. J. Koch, K. Lorenc, B. Budar, M. Krawec, T. Nawka, B. Dyrlich, R. Domaścyna, M. Domašček) a prózu Křescána Krawce; v roce 2004 (v rámci akce Svět knihy) vyšla příloha-bibliofilie *Serbske nalěco*, již uvádějí studie o Lužici a která mj. obsahuje prózy, verše a dramatické texty lužickosrbských autorů, ale také rozhovory a píšňové texty, v nichž se proplétají horní a dolní lužičtina, čeština, slovinština, polština, ukrajinština, angličtina... Ke stejné příležitosti vyšel rovněž malý výbor próziček **Róży Domaścyny** – obsahuje originál a překlady do češtiny a polštiny textu *Kočiči čarování* (přel. VI. Šatavová a K. Kijo).

Hodně pro propagaci Lužických Srbů, jejich kultury, literatury i života dělají ve Varnsdorfu, který leží blízko hranice se SRN a zároveň s regionem, který obývají nejzápadnější Slované. Spiritus agens mnoha akcí a publikací je **ing. Milan Hrabal** (nar. 1954), vzděláním ekonom, dnes pracovník Měst-

ského úřadu Varnsdorf, básník, překladatel a publicista.

Chtěl bych si pouze krátce všimnout několika publikací, které většinou vydaly Městská knihovna Varnsdorf (MKV) a Kruh přátel muzea Varnsdorf (KPMV). Ke každoročnímu Svátku lužickosrbské poezie vydává vždy knihovna útlý svazek s verši autorů píšících lužickosrbsky, polsky a německy (v překladech do češtiny) i básníků českých, jehož součástí jsou medailony autorů a fotoalbum akce (např. 1998: *Poetický kód 200-20-2*; 1999: *Třetí zastavení*; 2000: *Lesklé kameny ve starém zdivu*; 2001: *Krabat v cizí noci*).

Zajímavá je publikace *Na druhé straně slunce / Na druhé straně slónca* (MKV 1998). Jde o almanach nejmladší lužickosrbské poezie, který připravil Milan Hrabal; ten napsal i úvod a přeložil verše autorů: Isa Bryccyna (1963), Měrana Cuścyna (1961), Marko Dyrlich (1975), Fabian Kaulfürst (1978), Beata Nastickec (1973), Lubina Šeňec (1964) a Andrea Waldzic (1977).

Textově a obrazově je bohatá publikace **Milan Hrabal: Hanka Krawcec** (KPMV a město Varnsdorf 2001), monografie významné lužickosrbské malířky (žila v letech 1901-1990). Obsahuje úvodní biogram, autorčiny výpovědi, vzpomínky odborníků a přátel, texty, prózičky a básně (mj. M. Hrabala a Josefa Suchého), ohlasy autorčina díla, textové a fotografické kalendárium autorčina života a díla, ukázky z jejích myšlenek a grafik, dovětek o udělení čestného občanství Varnsdorfu a personální bibliografii.

Ludvík Štěpán

HAVLÍČKOVY OBRAZY Z RUS OČIMA ŠVÝCARSKÉ RUSISTIKY

Je pozoruhodné, že se dnešní doba i představitelé mladší a nejmladší generace světové rusistiky často obracejí k slovanským a slavofilským tématům: když pomíne, že za čas bude čtyřicet procent obyvatel

Evropské unie tvořit slovanské etnikum, je tu nepochybně důvod myšlenkový, ideový. Reflexe o Slovanstvu v 19. století nejsou marginální linií evropského myšlení: naopak jsou jeho jádrem, z něho vyrůstají

a v něm pokračují. Ukazuje se, že i staré politologické koncepce mohou být z dnešního hlediska zajímavé, že ani dnes proto nemizí zájem o Rusko a Slovany a učení o nich, včetně různých směrů jako panslavismus, slavjanofilství, austroslavismus, ruský a polský mesianismus apod. Dokládají to i různé studentské práce nejmladší badatelské generace na Ústavu slavistiky FF MU v Brně. Monografie Iriny Černovové Burgerové (**Irina Černova Burger**: „*Obrazy z Rus*“ [1843-1846] *Карела Гавличека Боровского. Вопросы чешского и русского национального просвещения в первой половине 40-х годов XIX века*. Basler Studien zur Kulturgeschichte Osteuropas 7. Herausgegeben von Andreas Guski und Heiko Haumann. Pano Verlag, Zürich 2005) je badatelsky poctivá; autorka užívá primární prameny 19. století a cituje je dokonce v původním pravopisu; horší je to však s aktuálností české sekundární literatury. Jinak řečeno: autorka zná spíše ruský kulturní a politický prostor. Její práce je příkladem aplikace nových modelů na starou látku, je to tedy Havlíček v Rusku prizmatem dnešního diskurzu (naše a cizí, „našinci“, Moskva kontra Petrohrad, emblémy, jako jsou Mátuška Moskva, Velikánská Ruská říše, rodinný svazek cara a lidu apod.). Autorka chápe Havlíčkovy ruské fyziologie jako „cestu“ (путешествие); zatím jde podle mého názoru o analýzu jednoho prostředí z autopsie a jiných z doslechu; Havlíček se ostatně, jak víme, z Moskvy de facto příliš nepohnul – proto kontext „ruských cest“ nevynesl na světlo ve svém důsledku nic podstatného na rozdíl od kontextů personálně ideových (Kollár, Boďanskij, Gogol, Pogodin, Zap). Autorka za jádro své knihy pokládá problém národní výchovy a vzdělání (S. S. Uvarov, S. P. Ševyrjov). Soudí, že se

z Obrazů dovidáme více o české situaci než o Rusku a nabádá zcela správně k „očistění znalostí“, tedy k novému, ideologicky nepředpojatému hodnocení (Uvarov a Ševyrjov). Zásadní důvod toho, že se Havlíček a Ševyrjov nakonec neshodli, vidí takto: „Корни отчуждения Гавличека и Шевырева лежат не в их политических взглядах по линии передовое – консервативное, а в несоединимости, несопоставимости двух типов культуры: дворянской в России и демократической гражданской – в предреволюционной Чехии.“ (s. 277) Předrevoluční dobou myslí ovšem dobu před rokem 1848 a Čechami asi české země. Havlíček viděl autokratický ruský stát přesně, ale jeho pozice byla buržoazní, byl hlasatelem moci tohoto stavu, tehdy se u nás rodícího a silícího; to nepochybně zaujalo i Masaryka jako jeho biografa, zato podstatně méně aristokratického Franka Wollmana: ten mu to v knize *Slavismy a antislavismy za jara národů* (1968) nezapomněl vyčíst a ukázat na proslulý český a havlíčkovský „odezdikezdimus“. Z tohoto hlediska je pozoruhodná postava prvního šampióna ruské buržoazie Poláka Tadeusze Bułharyna (Fadděje Bulgarina), který třetí stav prosazoval za pomoci carské autokracie proti rodové šlechtě: snad by stálo za to „oprášit“ rané sovětské práce o měšťanském prvku v Rusku – to bylo módní téma sovětských 20.–30. let minulého století a Bulgarin tu nemohl chybět.

Knihy Iriny Černovové Burgerové je zajímavá srovnávacím seřazením českého středoevropského (austroslovenského) a ruského (východoslovenského, euroasijského) prvku; její těžšíště ležící spíše v ruském prostředí jí umožňuje nově pohlednout na české zležitosti, které my vidíme až příliš zevnitř, a tudíž zúžené.

Ivo Pospíšil

ČTVRTÉ POLSKÉ A SLOVENSKÉ KONTAKTY

V Krakově a Bratislavě vyšla čtvrtá čísla ročenky Kontakty, kterou vydávají Polsko-Słowacka Komisja Nauk Humanistycznych v Krakově a Slovensko-poľská komisia humanitných vied v Bratislavě. Hlavní část čísel, v polštině a slovenštině, je věnována zasedání komise v Rajeckých Teplicích na Slovensku v roce 2004. Referáty napsali Jörg Meier z Leidenu (Publikace o dějinách Špiše v německém jazyce) a Joanna Goszczyńska z Varšavy (Polské podněty slovenského mesianismu), rozhovory Kontakty vedly s přední slovenskou folkloristkou Vierou Gašparíkovou z Bratislavy, folkloristkou a etnologou Dorotou Simonides z Opolí a s bývalou velvyslankyní SR ve Varšavě a nyní státní tajemnicí Ministerstva zahraničních věcí SR Magdou Vašáryovou. Zprávu ze zasedání komise napsal nový předs-

da Polsko-slovenské komise humanitních věd Jacek Bałuch (v komisi nyní dále pracují J. Goszczyńska, redaktorka polské redakce, M. Papierz, tajemnice komise a zástupkyně redaktorky, M. Pułaski, J. Kolbuszewski a T. Smolińska), v recenzích se mj. píše o knize J. Kolbuszewského *Na południe od Tatr*, J. Hvišče *Óda na mladosť*, J. Goszczyńské *Mýtus o Jánošíkovi* ve folklóre a slovenskej literatúre 19. storočia, sborníku *BraSlav 2* z „bratislavské slavistiky“ a antologii poezie ze Slezska *Mítve body*. Kronika se zmiňuje o vědecké konferenci o společném literárním dědictví v polském Sanoku, o týdnu slovenské kultury v Krakově, o svátku slovenské kultury a vína v Bielsku-Bialé a o dalších akcích.

Ludvík Štěpán